

lende denkbeelden aan de Verlichting ontleend, zal moeten losmaken", en „ook wel van uitsluitend negentiende-eeuwsche gedachten". Alsof dat niet beteekende een algeheele vernieuwing van het fundament, en de oprichting ook van een gansch ander gebouw!

Trouwens de Sneeker predikant erkent ten volle dat kerk en socialisme „niet een blijvend verbond met elkaar kunnen sluiten". Het socialisme niet, „omdat het zich niet aan een bepaalde levens- en wereldbeschouwing" (dus ook niet aan die van den Bijbel) „kan binden. Het kan ook niet op een niet-godsdienstige beschouwing gefundeerd worden". De kerk niet, „omdat zij zich het recht moet voorbehouden, van het Evangelie uit elke levensuiting onder critiek te stellen". Volkomen juist. Maar dan vervalt ook de opmerking, die Dr de Vos geeft, dat „kerk en socialisme elkander wel in veel opzichten als bondgenooten beschouwen en behandelen kunnen".

Dat geldt vooral voor een „zedelijk socialisme", dat „uit zeer diepe bronnen leeft", maar niet (zoals hier bedoeld wordt) uit die van het Evangelie.

Dr de Vos poogt nog de mogelijkheid en de wenselijkheid van zulk een „bondgenootschap" aan te toonen.

Herinneren we ons hoe pas Rosenberg aan de Kerk „toestond" alleen over het „hiernaams" te spreken tot menschen, die er behoefte aan hadden?

Wat kan, vraagt Dr de Vos, de kerk beteekenen voor het socialisme? „Zij kan", antwoordt hij, „om te beginnen, er opmerkzaam op maken, dat er een groot gebied van het leven is, dat buiten het socialisme valt. Wanneer iemand staat bij een smartelijk ziekbed of bij het graf van iemand die hem zeer lief was, wanneer de raadselen van het leven hem benaauwen of schuld hem drukt, dan baat", luidt het antwoord verder, „hem het socialisme weinig. Dan heeft echter de kerk nog wel een woord te spreken, en het is goed, dat zij tijdig den socialist doet beseffen, dat ook hij in deze omstandigheden zal komen".

We denken er niet aan om beide uitspraken met elkaar gelijk te stellen. Dr de Vos laat duidelijk uitkomen, dat hij een andere opvatting van de taak der kerk heeft dan Rosenberg.

Maar het gevaar, dat de door hem gekozen formulering in den zin, die menschen als Rosenberg daaraan geven, uitgelegd wordt, is in hooge mate aanwezig. Vooral bij een socialisme, dat uit gansch andere beginselen dan die van het Evangelie leeft.

Het is in strijd met de Christelijke religie, dat „de kerk" alleen of vooral aan het ziekbed of bij het graf wat te zeggen heeft. Zij wil krachtens haar roeping „tijdig", d.w.z. vanaf het eerste oogenblik van het leven, tot den mensch met haar boodschap komen, en ieder oogenblik van het leven, en bij iedere handeling. Slechts wanneer die roeping erkend wordt, zal „de kerk", de „bron van kracht" voor den socialist zijn, welke ook hij, zooals Dr de Vos erkent, niet ontberen kan.

A. B. t. B.

VROUWENVRAGEN

Van Protest en Manifest

I.

„Maar het huis... dat is toch te allen tijde van de huisvrouw geweest?"

Met deze woorden begint Mevrouw Van Hille-Gaerthé haar nieuwste boek „Huis en Hof". Het is een simpele vraag, die als antwoord niets dan een eenvoudig instemmend „ja" verwacht. Maar niet alle menschen geven dit verwachte „ja" tot antwoord, er gaat op dit moment zelfs een golf van protest door ons goede vaderland tegen een zoo axiomatische vooronderstelling, als dat de plaats van de huisvrouw in haar eigen huis en gezin zou zijn.

Er is een minister — Romme is zijn reeds be-ruchte naam — die even simpel over de taak en de plaats van de huisvrouw dacht als Mevrouw Van Hille-Gaerthé in haar vraag. En zoo kwam deze minister er toe een voor-ontwerp van wet samen te stellen, dat van het oeroude en deugd-zame principe uitgaat: de vrouw behoort in haar huis.

En nu is Nederland in last. Het ontwerp zelf is nog maar bij den Hoogen Raad van Arbeid om dat College er advies over uit te laten brengen — het is dus aan de beoordeeling der Tweede Kamer nog lang niet toe — maar het aantal adviseurs buiten dit lichaam, die nu reeds bij voorbaat niets beters weten dan zulk een onmogelijk, roomsch riekend wetsvoorstel maar zoo gauw mogelijk door den afhaaldienst voor oud papier te laten wegruimen, is legio. Men kan geen blad opneemen of een protest-artikel uit z'n grieven. De liberale dagbladen worden gebombardeerd met ingezonden stukken over deze materie, teekenaars probeeren hun fantasie er op en de uitdrukking van de „Haagsche Post": „Romme zet de klok terug" is

bijna tot een slagzin geworden. Duizenden dames gaan met een felheid, waaraan onze veel bespro-ken kerkelijke polemieken nog in lange na niet toekomen, dit wetsontwerp te lijf. Zij plaalsen, gelijk zakenmenschen, week aan week hun avontu-enties om adhesie voor haar streven; zij ver-zenden gratis brochures aan wie zich daarvoor interesseert; aan hun manifest, van enkele blad-zijden lengte, reeds door meer dan twintig ver-eenigingen ondertekend, wordt zoo veel mogelijk publiciteit gegeven. En toen als machtigste demon-stratie een protestvergadering werd georganiseerd in het Concertgebouw, pulde de groote zaal uit en moesten vele honderden, zonder toegelaten te kunnen worden, weer terugkeren naar haar huis.

Alleen in onze eigen gereformeerde en anti-revolutionaire pers is het tot nu toe opmerkelijk stil. Heeft men daar weinig of geen belangstelling voor deze kwestie? Ik weet het niet. Het zou natu-urlijk kunnen zijn, dat het rumoer enkel aan de linkerzijde was en dat wij in ons christelijk kamp allemaal het met het voorstel-Romme roerend eens waren. Maar dat is toch in werkelijkheid aller-minst het geval. Op de protestvergadering in het Concertgebouw sprak ook een dame namens de christelijke vrouwen, en de Vereeniging van Aca-demisch gevormde Christenvrouwen heeft zich unaniem bij de protestactie aangesloten en het uitgevaardigde Manifest (waarover later uitvoe-riger) mee ondertekend.

Dit alles dringt ons dus wel om serieus het voorstel-Romme te bekijken en onze houding er tegenover te bepalen.

Want wat heeft dan die minister toch gedaan, dat hij zoo veel dames — en zelfs heeren mee — in het geweer roept? Is het dan heusch zoo erg, wat hij wil?

Och neen, toch niet. De minister heeft niets anders gedaan dan een tweeden stap zetten op den weg, waar een vroegere regeering reeds den eersten gezet had, toen zij bepaalde, dat elke ambtenares, die huwde, haar eervol ontslag zou krijgen, omdat zij met haar huwelijk overging tot een anderen slaat des levens en daardoor een taak op zich nam, die bij goede vervulling niet te combineeren zou zijn met een betrekking buitenshuis.

Wij allen — de ultra-feministen misschien uitge-zonderd — vinden dit principe zoo gezond, dat zulk een ontslag-bij-huwelijk als vanzelfsprekend wordt aanvaard.

En nu heeft minister Romme in z'n nieuwe wetsontwerp niets anders gedaan dan de conse-quentie van dit standpunt aanvaarden en wil hij voortaan niet meer alleen voor de rechtstreeks in regeeringsdienst werkende dames als onder-wijzeressen, ambtenaressen e.d., maar voor alle vrouwelijke werkkrachten, waar de Regeering krachtens haar sociale bemoeiingen mee in aan-raking komt, dit principe, dat de gehuwde vrouw haar levenstaak in het gezin heeft, en dus niet meer in het bedrijfsleven thuisheert, doorvoeren. En zoo zou er dan een wettelijke regeling moeten komen, die aan gehuwde vrouwen verbiedt naast haar gezinstaat een betrekking te hebben in een winkel, in een bedrijf, op een fabriek of kantoor.

Het beginsel, dat aan het wetsvoorstel-Romme ten grondslag ligt, is zoo eenvoudig, dat men het in het practische leven — gelukkig! — nog alge-meen aanvaardt, óók daar waar men overigens van een Bijbel en bijbelsche beginselen weinig meer weten wil.

Want wat komt er terecht van het fifty-fifty-huwelijk, waarin man en vrouw elk voor de helft van het gezinsinkomen zorgen? 's Morgens stappen ze samen de deur uit. Dat is gezellig. 's Avonds komen ze samen — moe — de deur weer binnen. Dat lijkt gezellig. Maar de uren, die daartusschen liggen, waarin ieder z'n eigen werk, absoluut los van den ander, moest verrichten, waren die „ge-zellig" en bevorderlijk voor de levensseenheid van die twee? Welneen, die lange uren, elken dag weer, waren slechts uitdrukking van het fifty-fifty, en heelemaal niet van het heerlijke, levens-verrukkende, innig bindende „wij samen". En dan dat thuiskomen en de avonden. In het gunstigste geval staat de maaltijd op tafel te wachten, maar hoe dikwijls moet ook niet de vrouw na de reeds verrichte dagtaak buitenshuis de huishoudjas aan-schieten, gewapend met een speciaal voor haar geschreven kookboek: „Honderd menu's van een half uur" een haastigen maaltijd fabrieken, tafeldedden en opdoen, terwijl de man, het fifty-fifty-principe, dat dan toch ook logisch voor de huishoudelijke lasten gelden moest, heelemaal vergeet achter een krantje in een fauteuilje bij den haard en pruttelig wordt „omdat het eten weer zoo laat is en hij vanavond nog uit wou ook". Moe, en afgetobd, in plaats van met een blij en opgewekt gezicht, zit de vrouw tegenover haar man straks aan tafel. Heel den dag hebben ze gehunkerd naar dit oogenblik van samenzijn, de eenige manifes-tatie van hun gezinsseenheid, en nu het er is, hangt er een vale ingezonkenheid in de kamer.

Neen, dit is geen sfeer, waarin het geluk kan bloeien, waarin twee menschen hun diepe levens-seenheid kunnen beleven, dit is geen plaats, waar-aan een vrouw die bijzondere sfeer kan geven van het eigen gezin als een wijkplaats vol rust en vrede. Hier heerscht slechts de belanggemeen-schap. En aan wie zal men het wijten, wanneer

reeds na enkele korte maanden de teleurstelling zoo diep ingevreten heeft, dat men zachtjes en na enkele jaren reeds luidop het woord „echtschei-ding" spreekt?

En wat, wanneer de huwelijksseenheid van dit fifty-fifty-huwelijk zich manifesteert in het groeiende, nieuwe leven, dat de moeder draagt in haar schoot? Dan maakt men den mooiste, verwachtingsvolsten tijd tot één van groote moeite. En weer is het de vrouw, die den zwaarsten, ver-reweg den zwaarsten last moet dragen. Haar werk buitenshuis en haar komend moederschap verdragen zich niet met elkander. En ze zullen zich nooit met elkaar verdragen, ook niet, als de ver-wachting vervulling geworden is. Want wie zorgt voor het kindje, wie voedt het, wie baadt het, wie leert het de eerste woordjes stamelen, wie begeleidt z'n eerste stapjes, wie brengt het op dien eersten, gewichtigen schooldag, wie geeft acht op z'n kwajongensstreken, wie controleert de muziek-les, en het huiswerk van school, wie wiedt het onkruid uit den karaktertuin, wie wijdt het kind met liefdevolle hand in in de vele geheimen van het leven, wie spreekt over den Heiland der wereld, die ook een Heiland der kinderen is? Dit alles en nog veel, veel meer is het werk van de moeder en zij zal het niet kunnen doen, als zij den heelen dag van huis moet zijn. Telkens zal ze een grendel voor haar hart moeten strijken, als zeer natuurlijke moederverlangens naar buiten willen komen. „Mag niet. Kan niet. Ik moet naar m'n kantoor, naar de fabriek. Daar wacht mijn werk en niet hier".

In het fifty-fifty-huwelijk — of het nu het gezin van den fabrieksarbeider of dat van den beter gekleeden kantoorman betreft — komen ze alle-maal tekort: de man, de moeder, het kind.

En daarom kunnen we niet anders dan het wetsontwerp-Romme, dat daaraan een einde wil maken, van harte toejuichen.

Het principe, dat aan dit ontwerp ten grond-slag ligt, heeft onze volle instemming.

Ondanks alle protest, dat er tegen aangeheven wordt.

Doeh over dat protest een volgende maal.

W. CREMER—DE VRIES.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Uit een statistiek.

Het is altijd een genot, zoo in het begin van het jaar, eens te snuffelen in den Unie-Almanak, het Jaarboekje voor het Christelijk Onderwijs in Nederland en O. G. Al heel gauw kijkt men dan eens naar de samenvatting van het geheel. Daar-uit blijkt, dat het aantal scholen waar Christelijk onderwijs wordt gegeven, in den loop van 1937 met 6 is verminderd, terwijl het aantal leerlingen in totaal vermeerderde met 3021. Er kon worden geconstateerd, dat 329268 kinderen onze Christelijke scholen bezoeken. Het stemt tot dankbaarheid, dat dit getal nog steeds toeneemt, al is het, dat hier en daar een school door de concentratie-maatregelen moest worden gesloten.

Opmerkelijk is ook, dat in den loop van 1937 het aantal onderwijzers met 46 vermeerderde, terwijl dat der onderwijzeressen met 104 verminderde, zoodat het totaal aantal leerkrachten met 48 verminderde. Meer kinderen, minder onderwijskrach-ten, ieder begrijpt, dat zoo iets niet goed gaat. Nu komen evenwel de kweekelingen met akte uitkomst bieden. Het aantal van deze leerkrachten vermeerderde in een jaar tijds met 386. In onze 2136 scholen dienen nu reeds 2419 kweekelingen met akte, dat is per school meer dan één. En wie weet, dat de organisatie van menige school in de war zou loopen zonder die kweekelingen, gevoelt, dat ons schoolwezen wel wat verplicht is aan deze jongelui en dat hun belangen ook bij den voort-duur aan onze schoolverenigingen moeten worden aanbevolen.

Dezen keer trof mij ook, dat, hoewel langzaam, toch ook andere takken van Christelijk Onderwijs vorderen. Zoo hebben we 2 Landbouwwinter-scholen (Ambt-Hardenberg en Haarlemmermeer). Verder 19 Chr. Lagere Landbouwscholen en 2 Tuinbouwscholen (Berlikum en Broek op Langen-dijk). Ook reeds 3 Landbouwhuishoudscholen, waar hoerendochters en andere plattelandsmeisjes en -vrouwen onderwijs ontvangen in koken, wasch-behandeling, voedingsleer, warenkennis, naniën en verstellen, melkbehandeling, verzorging van het pluimvee en jongvee, het kweeken van groenten, fruit, bloemen en kamerplanten (Aalten, Ede, Stad-Hardenberg).

Menigeen zal ook niet vermoeden, dat we 31 Christelijke Nijverheids-Onderwijsscholen hebben. En als men wil weten, hoe deze scholen op prijs worden gesteld, lette men eens op het aantal leerlingen van sommige: Rotterdam één van 678 en één van 472, Den Haag één van 660 en één van 600, Amsterdam vijf respectievelijk met 95, 50, 260, 475 en 415, Groningen 475, Haarlem 473, Zel-ten 381, Delft 349 enz. Als men nu weet, hoe

moelijk de b-zakelijkheid terrein de met strijd n

De Heere Onderwijs e beginsel. Gr.

De vorige deent te Prin- nerie aldaa was natuu namen geer en Brunner Sedert Brunner zi nomen. Da te zien of h In „The schrijft Dr Brunner te Mackay, l character d verdedigd, voorwerpel opstanding iemand no doxie van l den hooren geschreven.

In dezen ontwikkeli- tien jaar g niet meer, een „Bible verschil m dan is het stukken v de leer beti de benoem Brunner men meen meerde the gelezen. E ming, ook mee is alle Intussche bij Brunne brief waar van het on de „aard spraken. F „Omr Failt graaf. Doo des „Meest dat gij uit geluiden h ook moet Woord Go het geluid heeft gebro Doch ik schrijven wel beken grijpen we komt, we formeerde

Verleider Dr Hodge, heeft ond l'iper nee zijn plaats Brunner de perma echter gro dan wel a Als we opslaan, n veel verwi de gerefor nlets lieve confession heeft zelfs gereforme Luthersch Princeton looflijk da würde der hebung de des Protef fassers, an gleichwoh Stellung t evangelisc We het schillighei doen, ma belijdenis

teurstelling achtjes en na d „echtscheld

heid van dit a het groeien- raagt in haar en, verwach- moeite. En arsten, verre- i. Haar werk lerschap ve- zellen zich t, als de ver- ant wie zorgt maadt het, wie en, wie bege- het op dien geeft acht op rt de muziek- wie wiedt het tjeht het kind geheimen van Heiland der deren is? Dit werk van de doen, als zij telkens zal z- strijken, als ar buiten wil- k moet naar- wacht mijn

nu het gezin in den beter omen ze alle- t kind. lers dan het en einde wil p ten grond- ng. a aangeheven de maal. DE VRIES.

DE VRIES.

begin van het Almanak, het erwijns in Ne- jkt men dan geheel. Daar- ar Christelijk p van 1937 met leerlingen in n worden ge- ze Christelijke baarheid, dat het, dat hier atie-maatrege-

oop van 1937 rderde, terwijl verminderde, a met 48 ver- derwijskraach- goed gaat. Nu akte uitkomst hten vermeer- In onze 2136 kelingen met . En wie weet, ol in de war t, gevoelt, dat is aan deze oij den voort- moeten wor-

wel langzaam, lijk Onderwijs dbouwwinter- lemmermeer). scholen en 2 k op Langen- shoudscholen, (tandsmeisjes koken, wasch- nis, naaien en ging van het van groenten, ten, Ede, Stad- n, dat we 31 holen hebben. iolen op prijs p het aantal één van 678 n 660 en één lik met 95, 50, rlem 473, Zel- nu weet, hoe

moelijk deze scholen konden worden opgericht, omdat de betrokken overheid niet altijd de noodzakelijkheid inzag, dan voelt men, dat ook op dit terrein de plaats van het Christelijk Onderwijs met strijd moest worden veroverd.

De Heere zegene verder ons Christelijk Lager Onderwijs en make het getrouw aan het beleden beginsel.

Gr. G. MEIMA.

BRIEF UIT AMERIKA

Emil Brunner en Otto Piper.

De vorige maal schreef ik dat de nieuwe president te Princeton, Dr John A. Mackay, het Seminarie aldaar tracht Barthiaansch te maken. Dat was natuurlijk in algemeenen zin bedoeld. We namen geen nota van het verschil tusschen Barth en Brunner.

Sedert mijn laatste schrijven echter, heeft Brunner zijn benoeming naar Princeton aangenomen. Dat is, hij komt eerst voor een jaar om te zien of hij het hier in Amerika uit kan houden.

In „The Presbyterian” van 17 Februari 1938 schrijft Dr Mackay een artikel over de komst van Brunner te Princeton. Tezamen met Barth, zegt Mackay, heeft Brunner steeds het absolute karakter der goddelijke openbaring in de Schrift verdedigd, alsook de „godheid van Christus, de voorwerpelijke verzoening en de werkelijkheid der opstanding van Christus uit het graf”. En zoo iemand nog bezorgd mocht zijn over de orthodoxie van Brunner, dan mag hij diens eigen woorden hooren uit een persoonlijk brief aan hemzelf geschreven.

In dezen brief verhaalt Brunner iets van zijn ontwikkelingsgeschiedenis als theoloog. Wat hij tien jaar geleden schreef beaamt hij veelszins nu niet meer. Zijn eenige ambitie is, om meer en meer een „Bible theologian” te worden. En als er eenig verschil mag wezen tusschen Barth en hemzelf, dan is het dat hij in de theologie van Barth leerstukken vindt, die van den Bijbel afwijken. Wat de leer betreft, heeft hij in het minst geen bezwaar de benoeming te Princeton aan te nemen.

Brunner is dus te Princeton benoemd omdat men meent dat hij op reis is naar de gereformeerde theologie. Men had dat zoo uit zijn boeken gelezen. En nu komt Brunner het, na de benoeming, ook zelf nog in een brief bevestigen. Daarmee is alles ja in orde!

Intusschen is er van een werkelijke verandering bij Brunner nog weinig te bemerken. Zelfs in den brief waarin hij zijn verandering meldt, wordt van het onderscheid tusschen het Woord Gods en de „aardsche, tijdelijke vaten die het dragen”, gesproken. Het is nog maar kort geleden dat hij in „Our Faith” den bijbel vergeleek bij een fonograaf. Door middel van den fonograaf hoort gij des „Meesters Stem”. Maar wordt niet boos, omdat gij uit dien fonograaf ook minder aangename geluiden hoort. Dat zit hem in het instrument. Zoo ook moet gij wel onderscheiden tusschen het Woord Gods dat door den Bijbel tot u spreekt en het geluid der woorden zelf. Al wat menscheijk is heeft gebreken.

Doch ik zal nu verder over Brunner niet meer schrijven. Ik meen dat zijn theologie in Nederland wel bekend is. De lezers van „De Reformatie” begripen wel, dat Princeton, als Brunner straks komt, weer een groote stap verder van het gereformeerde spoor is afgeweken.

Verleden herfst kwam Otto Piper te Princeton. Dr Hodge, die jarenlang de dogmatiek te Princeton heeft onderwezen, overleed in het voorjaar. Dr Piper neemt nu voor het schooljaar 1937—1938 zijn plaats in.

Brunner wordt, als hij meer dan een jaar blijft, de permanente opvolger van Hodge. Er bestaat echter groote kans dat Piper ook zal blijven en dan wel als Nieuw-Testamenticus.

Als we nu maar even de werken van Piper opslaan, merken we al dra dat ook van hem niet veel verwacht mag worden voor het onderwijs in de gereformeerde leer. Hij vertelt ons zelfs, dat hij niets liever zou zien dan het verdwijnen van alle confessioneele geschillen onder Protestanten. Hij heeft zelfs geen traditioneele voorliefde voor de gereformeerde leer en zede; hij is immers Lutherisch van oorsprong. Dat men zoo iemand te Princeton zou benoemen schijnt weer zóó ongelukkig dat ik zijn eigen woorden afschrijf: „Nichts würde dem Verfasser mehr freuen, als eine Aufhebung des confessionellen Gegensatzes innerhalb des Protestantismus. Bei allem Bemühen des Verfassers, an diesem Werke mitzuarbeiten, blieb ihm gleichwohl die lutherische Grundhaltung seiner Stellung nicht verborgen.” (Die Grundlagen der evangelischen Ethik I, p. XXIII).

We hebben hier dus niet slechts met onverschilligheid aangaande de gereformeerde leer te doen, maar met een uitgesproken doel om alle belijdenisschriften van het protestantsche erf te

bannen. Zulks werkt natuurlijk weer het program van „church-union” in de hand.

Dr Mackay zelf was een leider te Oxford. Hij vertelt ons in het bovengenoemd artikel van Brunner met genoegen het volgende: „He was one of the very outstanding figures at the World Conference which met at Oxford last summer, and played a leading part in drafting the message of that Conference”. En nu komt Piper daarbij om dat goede werk met kracht te sleunen.

En het is nu ook wel duidelijk dat het te Princeton niet langer bij een verdoezelen van confessioneele geschillen in het orthodox Protestantisme blijft. Er is reeds jaren lang een dulden van de modernisten geweest. En ook op dit spoor gaat men steeds verder door. In 1929 werden twee onderteekenaars van de modernistische „Auburn Affirmation” aan het curatorium der school benoemd. Nu is Dr William Robertson Farmer, een onderteekenaar dier „Affirmation”, „Visiting Professor of Homiletics”.

Dat de theologie van Piper ook met dezen breedere stroom zal meegaan, blijkt wel uit wat hij zegt over Schleiermacher, den vader der moderne theologie. De lijn der zuivere orthodoxie trekt hij onmiddellijk van Luther naar Schleiermacher. Schleiermacher heeft eigenlijk de protestantsche kerken van het oude statische waarheidsbegrip verlost. Zijn eigen woorden zijn op dit punt zóó sprekend, dat ik niet mag nalaten ze door te geven:

„Mit der Abhängigkeitstheorie hat Schleiermacher der evangelischen Theologie den Anschluss an Luther wieder ermöglicht; er hat darüber hinaus durch seine Berücksichtigung der Individualität des Glaubenden, der geschichtlichen Bedingtheit der Glaubenserkenntnis und der konstitutiven Bedeutung der Glaubensgemeinschaft für die Glaubenserkenntnis der Theologie den Weg gezeigt, aus den Widersprüchen des orthodoxen Wahrheitsbegriffes herauszufinden”. (Gottes Wahrheit und die Wahrheit der Kirche, p. 57).

Door dit dynamisch karakter der waarheid, meent Piper, kan men nu veel beter dan voorheen met andersdenkenden omgaan. Als men een statisch waarheidsbegrip heeft, meent men de waarheid in pacht te hebben. Maar met een dynamisch waarheidsbegrip erkent men eigen grenzen en het goed recht van anderen er anders over te denken. Men moet dan ook niemand zoeken te verketteren. De orthodoxen moeten de liberalen niet zoeken te verdringen en de liberalen moeten de orthodoxen niet zoeken te verdringen. Niet een groep representeert de geheele kerk. Hij zegt: „Deshalb kann unser Ziel nie sein, eine bestimmte Richtung innerhalb der Kirche oder der Theologie zum Siege zu führen. Es ist weder notwendig, die Gemeindeorthodoxie durch den Liberalismus zu ersetzen, noch umgekehrt”. (Vom Machtwillen der Kirche, p. 34).

We zien dus den ontwikkelingsgang te Princeton in zijn geheel zoo ongeveer als 't volgt. Men heeft vooreerst een subjectief uitgangspunt in de theologie ingevoerd. Hierop volgde een onverschilligheid aangaande het geschil tusschen gereformeerden en arminianen. En hierop volgde weer onverschilligheid aangaande het geschil tusschen modernen en orthodoxen. Er wordt steeds meer water in de soep gedaan. Toch blijft de advertentie steeds dezelfde. En het groote publiek koopt maar door.

Het ware beter als Gereformeerden de feiten van dit ontbindingsproces te Princeton eens nuchter gingen bekijken, in plaats van ze zooveel mogelijk zoeken te verbloemen. Het heil van tallooze menschen staat er mee op 't spel.

C. VAN TIL.

PERSSCHOUWING

*Verbond bij oudere theologen.

In onze artikelen contra Prof. Hepp moesten we telkens zien, hoe hij in strijd kwam met de oudere gereformeerde theologen. De G. Bouwmeester van Rotterdam komt tot dezelfde conclusies. In zijn artikelenreeks over den Heidelbergischen Catechismus merkt hij („Geref. Kb. Rotterdam”) o.m. het volgende op:

In ons vorige artikel wezen wij op de catechetische litteratuur uit Duitsch-Zwitserland, die belangrijken invloed geoeft heeft op de samenstelling van den Heidelbergischen Catechismus. Wij noemden catechetische geschriften van de hand van mannen als Oecolampadius, Leo Judae en Heinrich Bullinger.

Opmerkelijk is daarbij, dat 't catechetisch onderwijs telkens weer begint met de leer van het verbond Gods. Dit verbond wordt niet speculatief behandeld, maar de onderwijzer gaat daarbij uit van 't verbond Gods met Abraham (Gen. 17). Hij plaatst zich direct op den bodem der werkelijkheid. In verband hiermede valt ook sterken nadruk op het dupleurisch (tweezijdig) karakter van het

verbond. De leer van de uitverkiezing wijkt op den achtergrond van het onderwijs terug. De Gemeente wordt gezien als het volk des verbonds.

Ook over de kwestie van „deelen” in het verbond (waarover we met Dr A. Kuyper Jr een vriendschappelijke discussie mochten hebben) laat De Bouwmeester de oude theologen spreken; hier is een citaat uit een catechismus van Leo Judae:

Vr. 13. Welke belofte heeft God aan Abraham gedaan? Welk verbond heeft Hij met hem gemaakt? of welke zijn de artikelen van dit verbond? (die Artickel disse puntts). Het eerste artikel (lid, deel) in 't verbond is, dat Hij zijn God en zijner kinderen God wil zijn in eeuwigheid. Het andere artikel (lid, deel), dat Abraham en zijn kinderen zich zullen inspannen voor Hem te wandelen, en dat zij vrome en oprechte lieden zullen zijn.

Even later:

Ook Bullinger spreekt in denzelfden zin in zijn Latijnschen Catechismus.

Nadat hij er op gewezen heeft, dat Gods genadebeloften zijn saamgevat in Gods verbond, vraagt hij met welke menschen dit verbond gesloten is (vr. 23), waarop geantwoord wordt: „Met Adam ons aller vader, met Noach, en 't duidelijkst van allen met Abraham en zijn gansche zaad, dat is met alle geloovige menschen van alle eeuwen en alle natiën. Waaruit zoo klaar mogelijk blijkt, dat wij allen Gods bondelingen zijn. En opdat niemand zou twifelen, zegt Gods Woord ons duidelijk: Ik zal uw God zijn en van uw zaad na u in eeuwige geslachten. Verder verklaart de apostel Paulus met nadruk, dat de geloovigen het ware zaad van Abraham zijn, zooals te lezen is in Rom. 4 en Gal 3”.

In vr. 24 wordt dan gevraagd naar de voorwaarden (conditiones) van het verbond Gods en in 't antwoord worden dan de twee deelen van het genadeverbond genoemd.

In een noot lezen we nog:

Leo Judae sprak dus niet van partijen maar van deelen in 't verbond.

Bullinger spreekt van conditiones en capita.

Het is nuttig, dat De Bouwmeester weer de stem der klassieke gereformeerden laat hooren. Tegenover Prof. Hepp en „De (tegenwoordige) Heraut” is dit helaas weer noodig.

Over de z.g. „nuchtere feiten” van Prof. Hepp.

De Popma van Amersfoort schrijft in „Amersf. Kb.” over de verleden week in ons blad geciteerde uitlating van Prof. Hepp:

Tegen 't feit van 't schrijven over de leer der algemeene genade maakt niemand bezwaar.

Wanneer Prof. Hepp op dezelfde wijze — volgens geheel andere methode en met andere resultaten — over de gemeene gratie schrijft, als Prof. Schilder deed in de genoemde „Reformatie”-artikelen, denkt niemand er aan dit af te keuren.

Prof. Schilder immers lanceert geen beschuldigingen van afwijken van de belijdenis. Wanneer 'k het goed begrepen heb, doet hij dat zelfs niet na de verschijning van de 4e brochure-Hepp, als hij de uitdrukking „ongereformeerde beschouwingen” gebruikt bij 't bespreken van 'n enkele opvatting van Prof. Hepp. Liever had ik die uitdrukking vermeden. Maar 't maakt voor mijn besef nogal verschil of we zeggen: heel uw opvatting wijkt af van Schrift en belijdenis, of dat we beweren: ge hebt in 't groote geheel van uw Gereformeerd denken enkele beschouwingen, die daarin niet passen en ongereformeerd zijn.

Op de meervoudsvorm „beschouwingen” komt 't aan. Maar dit nu daargelaten.

't Bezwaar tegen het verschijnen van de 4e brochure was, dat, terwijl de synode niemand in staat van beschuldiging stelde, een commissie benoemde om de geschillen te bestudeeren, een lid van die commissie ging doen alsof heel de studie van de commissie volkomen overbodig was.

In dit stadium had m.i. geen aanklacht mogen verschijnen.

Dit bezwaar blijft en we kunnen alleen hopen, dat de volgende brochures dat beschuldigend karakter missen.

Dat laatste zal niet meer kunnen; want Prof. Hepp heeft een algemeenen titel gekozen en een „diagnose” gesteld. Al past volgens eigen getuigenis van den dokter de diagnose niet op elken patiënt (K. S. heette vrij van biblicisme tenminste), in ieder geval zullen er patiënten moeten worden aangewezen, benevens deformatoren, wanneer Prof. Hepp verder gaat met deze reeks.

Prof. Hepp over een momentopname.

In „Pro Ecclesia” schrijft de heer A. Janse:

„Credo” heeft het daar over Karl Barth. Deze heeft in zijn pas uitgekomen 2de stuk van zijn „Prolegomena Dogmatick” dit gezegd: „Ik verraad geen geheim, wanneer ik op de grondigste (wederzijdsche) antipathie wijs, die tusschen het „historisch” Calvinisme van hen, die in de voetsporen van A. Kuyper wandelen en de hier voorgestane Gereformeerde werkzaam is.” „Credo” zegt zeer terecht: „Barth windt er dus geen doekjes om, dat hij voor het „historisch” Calvinisme, dat zich bij Kuyper aansluit, de allerdiepste antipathie of afkeer (Abneigung) koestert.

Men weet alzoo, wat men aan hem heeft.”

Ja, dat wisten anderen al lang. Daarom konden zij ook niet met Prof. Hepp zich verwonderen over het feit, dat de hoogleeraar Haitjema, calvinistencongresganger, menschen, die de „maagdelijke geboorte” prijs-